

Πρακτικά 2ου Πανελληνίου Συνεδρίου: «Σχολείο, Οικογένεια και Κοινότητα: Συνεργασία, Προκλήσεις, Δυσκολίες και Προοπτικές»

Τόμ. 1, Αρ. 1 (2024)

Πρακτικά 2ου Πανελληνίου Συνεδρίου: «Σχολείο, Οικογένεια και Κοινότητα: Συνεργασία, Προκλήσεις, Δυσκολίες και Προοπτικές»

2^ο Πανελλήνιο Επιστημονικό Συνέδριο

“Σχολείο, Οικογένεια και Κοινότητα:
Συνεργασία, Προκλήσεις,
Δυσκολίες και Προοπτικές”

Πρακτικά Συνεδρίου

29-30 Νοεμβρίου 2024
Κέντρο Διάδοσης Ερευνητικών Αποτελεσμάτων
του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Διοργάνωση

Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης
Ανατολικής Θεσσαλονίκης

Υπό την αιγίδα
Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας

Σε συνεργασία με

Τμήμα Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής
Τμήμα Ψυχολογίας, Π.Τ.Δ.Ε., Τ.Ε.Φ.Α.Α.
Εργαστήριο Ψυχολογίας και Εκπαίδευσης
του Παιδιού - ΨΥΧΗ (Τ.Ε.Π.Α.Ε.)
Περιφερειακή Δίση Α/θμιας & Β/θμιας
Εκπαίδευσης Κεντρικής Μακεδονίας

ISBN: 978-618-82743-3-4

Ο ρόλος του φύλου, της διαπολιτισμικής εμπειρίας, των ταξιδιών και της γνώσης ξένων γλωσσών στην ανάπτυξη διαπολιτισμικών δεξιοτήτων σε εν δυνάμει παιδαγωγούς

Βιργινία Πολίτη, Χαράλαμπος Τσορμπατζούδης

doi: [10.12681/pansynschool.7438](https://doi.org/10.12681/pansynschool.7438)

Ο ρόλος του φύλου, της διαπολιτισμικής εμπειρίας, των ταξιδιών και της γνώσης ξένων γλωσσών στην ανάπτυξη διαπολιτισμικών δεξιοτήτων σε εν δυνάμει παιδαγωγούς

Βιργινία Πολίτη

Διδάκτωρ ΤΕΦΑΑ ΑΠΘ
virgpoli@phed.auth.gr

Χαράλαμπος Τσορμπαζούδης

Καθηγητής ΤΕΦΑΑ ΑΠΘ
lambo@phed.auth.gr

Περίληψη

Το διαπολιτισμικό σχολείο δεν είναι μόνο μια «κοινωνική επιταγή» διαχείρισης των συνεχώς αυξανόμενων πληθυσμών που βρίσκονται σε διακρατική κινητικότητα αλλά αποτελεί θεμέλιο λίθο μιας συμπεριληπτικής κοινωνίας από την οποία εξαρτάται άμεσα η κοινωνική συνοχή. Στην παρούσα μελέτη εξετάστηκε αν το φύλο, η διαπολιτισμική εμπειρία, τα ταξίδια και οι γνώσεις ξένων γλωσσών διαφοροποιούν τα επίπεδα της διαπολιτισμικής ευαισθητοποίησης και διαπολιτισμικής ικανότητας των φοιτητών/τριών του 3^{ου} και 4^{ου} έτους του Τμήματος Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού και των εργαζόμενων του Δήμου Θεσσαλονίκης που συμμετέχουν σε παρόμοιες δράσεις. Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 315 φοιτητές/τριες και 120 εργαζόμενοι. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η διαπολιτισμική εμπειρία ήταν ο κύριος παράγοντας που επηρεάζει θετικά τη Διαπολιτισμική Ευαισθητοποίηση και Ικανότητα. Οι περαιτέρω στατιστικές αναλύσεις δεν επιβεβαίωσαν την υπόθεση για διαφοροποίηση των επιπέδων της διαπολιτισμικής ευαισθητοποίησης και ικανότητας από το φύλο, την διαπολιτισμική εμπειρία, τα ταξίδια και τη γνώση ξένων γλωσσών. Από την αξιολόγηση των ευρημάτων εξάγονται χρήσιμα συμπεράσματα για την εφαρμογή κατάλληλων διδακτικών μεθοδολογιών στο πλαίσιο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που θα προάγουν τη διαπολιτισμική εκπαίδευση ειδικά στους φοιτητές/τριες των παιδαγωγικών σχολών.

Λέξεις κλειδιά: Διαπολιτισμικό σχολείο, Διαπολιτισμική Ικανότητα, Διαπολιτισμική Ευαισθητοποίηση, Διαπολιτισμική εμπειρία

Εισαγωγή

Η διαπολιτισμική εκπαιδευτική πραγματικότητα τα τελευταία 10 χρόνια αποτέλεσε και αποτελεί πρόκληση για τους εκπαιδευτικούς όλων των βαθμίδων. Με κίνητρο την ενίσχυση των σχολείων με τεχνικά μέσα και την ενδυνάμωση των εκπαιδευτικών με διαπολιτισμικές δεξιότητες πραγματοποιήθηκαν πολλές έρευνες στο πεδίο. Ωστόσο η διαπολιτισμικότητα ως συμπεριφορά και στάση ζωής δεν αφορά μόνο το σχολείο και τους εκπαιδευτικούς αλλά και την εν γένει κοινότητα στην οποία ανήκουν, και εν τέλει την ίδια την κοινωνία. Λαμβάνοντας υπόψη τα πολυπολιτισμικά κοινωνικά και εκπαιδευτικά δεδομένα η παρούσα έρευνα συγκρίνει τις αντιλήψεις δύο δειγμάτων, ένα από φοιτητές του 3^{ου} και 4^{ου} έτους του ΤΕΦΑΑ και ένα από εργαζομένους του Δήμου Θεσσαλονίκης. Σκοπός την εν λόγω μελέτης ήταν η διερεύνηση της επιρροής που ασκούν οι παράγοντες φύλο, διαπολιτισμική εμπειρία, ταξίδια, γνώση ξένων γλωσσών στην Διαπολιτισμική Ευαισθητοποίηση και Ικανότητα.

Η διαπολιτισμική ευαισθητοποίηση (Δ.Ε.) και η διαπολιτισμική ικανότητα (Δ.Ι.) αποτελούν κρίσιμες κοινωνικές δεξιότητες σε ένα συνεχώς μεταβαλλόμενο παγκόσμιο περιβάλλον. Η σημασία τους είναι μεγάλη ιδιαίτερα σε φοιτητές/τριες παιδαγωγικών σχολών και σε εργαζόμενους σε τοπικές αυτοδιοικήσεις, όπως είναι οι δήμοι. Οι συγκεκριμένοι επαγγελματικοί κλάδοι έρχονται σε αλληλεπίδραση με ποικίλες κοινωνικές ομάδες και πολιτισμούς και αποτελούν ταυτόχρονα ένα κοινοτικό αλλά και κοινωνικό

σύστημα. Ωστόσο, η μελέτη και η κατανόηση των παραγόντων που επηρεάζουν την ανάπτυξη αυτών των δεξιοτήτων παραμένει ελλιπής. Έτσι η έρευνα σχετικά με τις μεταβλητές που επηρεάζουν τη διαπολιτισμική ευαισθητοποίηση και ικανότητα, όπως το φύλο, η διαπολιτισμική εμπειρία, τα ταξίδια και η γνώση ξένων γλωσσών, κρίνεται απαραίτητη τόσο για την καλύτερη κατανόησή τους όσο και για την εκπόνηση προγραμμάτων που θα στοχεύουν στη βελτίωση αυτών των δεξιοτήτων. Σχετικά με την διαπολιτισμική εμπειρία και τα ταξίδια, πλήθος ερευνών έχει εξετάσει την επίδρασή τους στη διαπολιτισμική ευαισθητοποίηση και ικανότητα. Η μελέτη των Behrnd και Porzelt (2012) κατέδειξε πως οι φοιτητές/τριες που είχαν αυξημένη διαπολιτισμική εμπειρία μέσω σπουδών στο εξωτερικό εμφάνιζαν συγχρόνως και αυξημένα επίπεδα διαπολιτισμικής ικανότητας. Επιπρόσθετα, η παραμονή μεγαλύτερης διάρκειας σε ξένο περιβάλλον φάνηκε να σχετίζεται με ακόμα υψηλότερα επίπεδα πρόθεσης για συμμετοχή σε προγράμματα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. Παρόμοια, οι Lyttleetal. (2011) κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι τα άτομα που έζησαν για εκτεταμένο χρονικό διάστημα εκτός της χώρας τους είχαν αυξημένη κοινωνική ευαισθητοποίηση, ενώ οι συμμετέχοντες μόνο σε ένα πολιτισμικό πλαίσιο παρουσίασαν υψηλότερη συναισθηματική ευαισθητοποίηση, καταδεικνύοντας ότι η απλή αύξηση της διαπολιτισμικής εμπειρίας δεν εγγυάται την ανάπτυξη της διαπολιτισμικής ικανότητας. Παράλληλα, οι Penbeketal. (2012) ανέλυσαν την επιρροή των ταξιδιών στο επίπεδο της διαπολιτισμικής ευαισθητοποίησης και διαπίστωσαν ότι, αν και οι φοιτητές/τριες που ταξίδευαν εμφάνισαν αυξημένη διαπολιτισμική εμπειρία, ο αυξημένος αριθμός ταξιδιών δεν επιβεβαίωνε πάντα την υπόθεση ότι αυτά οδηγούν σε αύξηση της διαπολιτισμικής ευαισθητοποίησης. Αντιθέτως, η έρευνα των Martinsen (2011) έδειξε ότι η διάρκεια και η ποιότητα της αλληλεπίδρασης με τοπικούς πολιτισμούς είναι πιο σημαντικές από την απλή παραμονή στο εξωτερικό.

Η εκμάθηση ξένων γλωσσών αποτελεί άλλη μια μεταβλητή, της οποίας η επίδραση έχει εξεταστεί εκτενώς στην ερευνητική βιβλιογραφία. Οι Grin και Faniko (2012) μελέτησαν τη σχέση μεταξύ της γνώσης ξένων γλωσσών και της διαπολιτισμικής ικανότητας σε νεαρούς Ελβετούς και βρήκαν ότι όσοι γνώριζαν περισσότερες ξένες γλώσσες παρουσίαζαν αυξημένες τιμές στις μεταβλητές ανοικτότητα πνεύματος και πολιτισμική ενσυναίσθηση. Η έρευνα των Cubukcu (2013) σε Τούρκους φοιτητές επιβεβαίωσε επίσης τη θετική συσχέτιση μεταξύ της γνώσης ξένων γλωσσών και της διαπολιτισμικής ευαισθητοποίησης, επισημαίνοντας ότι η εκμάθηση ξένων γλωσσών δεν οδηγεί μόνο σε αυξημένη πολιτισμική ενσυναίσθηση αλλά και σε μεγαλύτερη επιθυμία για ενδιαφέρον για γνωριμία με πολιτισμικά πρότυπα άλλων χωρών. Ωστόσο, η έρευνα του Wattanavorakijkul (2020) ανέδειξε ότι, παρότι οι Κινέζοι μαθητές και μαθήτριες γνώριζαν άριστα αγγλικά και συμμετείχαν σε διαπολιτισμικό πρόγραμμα στις ΗΠΑ, δεν παρουσίασαν βελτίωση στη διαπολιτισμική ευαισθητοποίησή τους. Αυτά τα ευρήματα καταδεικνύουν ότι η γνώση ξένων γλωσσών δεν αρκεί από μόνη της για την ανάπτυξη της διαπολιτισμικής ικανότητας, καθώς απαιτείται η συνδρομή και άλλων παραγόντων όπως τα κίνητρα και η αυτοπεποίθηση για συμμετοχή σε διαπολιτισμικές αλληλεπιδράσεις.

Τέλος, η επίδραση του φύλου στη διαπολιτισμική ευαισθητοποίηση είναι ένα άλλο σημαντικό πεδίο μελέτης. Έρευνες, όπως των Nieto και ZollerBooth (2010) και των Tomprkinsetal. (2017), επιβεβαιώνουν ότι οι γυναίκες παρουσιάζουν υψηλότερα επίπεδα διαπολιτισμικής ευαισθητοποίησης σε σχέση με τους άνδρες, οι οποίοι τείνουν να είναι πιο εθνοκεντρικοί. Παρόμοια ευρήματα παρουσιάζονται και στη μελέτη των Lin και Rancer (2003), όπου οι άνδρες φοιτητές είχαν υψηλότερα επίπεδα φόβου και δισταγμού απέναντι στη διαπολιτισμική επικοινωνία. Επίσης, η έρευνα των Mahon και Cushner (2014) ανέδειξε ότι οι γυναίκες εκπαιδευτικοί είχαν αυξημένες τιμές στη διαπολιτισμική ευαισθητοποίηση σε σχέση με τους άνδρες συναδέλφους τους, στοιχείο που επιβεβαιώνει ότι το φύλο επηρεάζει τις στάσεις απέναντι στις διαπολιτισμικές αλληλεπιδράσεις.

Η σύντομη αυτάρξιολόγηση των ερευνητικών δεδομένων παρέχει μια σαφή εικόνα και αφήνει ανοιχτό το ερώτημα μήπως οι παράγοντες φύλο, διαπολιτισμική εμπειρία, ταξίδια και γνώση ξένων γλωσσών επηρεάζουν σημαντικά τη διαπολιτισμική ευαισθητοποίηση και ικανότητα. Παρόλο που η διαπολιτισμική εμπειρία και τα ταξίδια μπορούν να ενισχύσουν αυτές τις δεξιότητες, η διάρκειά τους και η ποιότητα των αλληλεπιδράσεων φαίνεται να είναι καθοριστικοί παράγοντες. Η γνώση ξένων γλωσσών φαίνεται να συμβάλλει στη διαπολιτισμική ευαισθητοποίηση, αλλά μάλλον δεν επαρκεί από μόνη της. Επιπλέον, οι γυναίκες τείνουν να έχουν υψηλότερα επίπεδα ευαισθητοποίησης σε σύγκριση με τους άνδρες, υποδεικνύοντας τη σημασία του φύλου ως μεταβλητής που διαμεσολαβεί τη σχέση. Έτσι, οι διαφορές μεταξύ πολιτισμών και οι παράγοντες προσωπικότητας παραμένουν τομείς που χρήζουν περαιτέρω διερεύνησης για μια ολοκληρωμένη κατανόηση της διαπολιτισμικής ευαισθητοποίησης και ικανότητας.

Η παρούσα έρευνα εξετάζει την υπόθεση αν το φύλο, η διαπολιτισμική εμπειρία, τα ταξίδια και τη γνώση των ξένων γλωσσών διαφοροποιούν τα επίπεδα της διαπολιτισμικής ευαισθητοποίησης και διαπολιτισμικής ικανότητας των φοιτητών του 3^{ου} και 4^{ου} έτους του Τμήματος Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού και ενός δείγματος εργαζομένων στο Δήμο Θεσσαλονίκης. Επιδίωξη είναι να εξεταστεί αν τα δύο δείγματα διαφέρουν ως προς τις επιρροές που ασκούν οι ανεξάρτητοι παράγοντες φύλο, διαπολιτισμική εμπειρία, ταξίδια και γνώση ξένων γλωσσών στις εξαρτημένες μεταβλητές Διαπολιτισμική Ευαισθητοποίηση και Ικανότητα.

Μέθοδος

Δείγμα

Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 315 εκπαιδευόμενοι εκπαιδευτικοί των ΤΕΦΑΑ που φοιτούσαν στο 3ο και 4ο έτος και 122 υπάλληλοι Δήμων.

Ερωτηματολόγια

Τα ερωτηματολόγια που χρησιμοποιήθηκαν ήταν: Α. Κλίμακα Διαπολιτισμικής Ευαισθησίας (ISS) των Chen και Starosta (2000). Το εν λόγω ερευνητικό εργαλείο που αποτελείται από 24 ερωτήσεις επιτρέπει την εκτίμηση των εξής παραγόντων: 1. «Ετοιμότητα εμπλοκής κατά την αλληλεπίδραση» (Interactionengagement), 2. «Σεβασμός στις πολιτισμικές διαφορές» (Respect of cultural differences), 3. «Αυτοπεποίθηση κατά την αλληλεπίδραση» (Interactionconfidence), 4. «Ευχαρίστηση κατά την αλληλεπίδραση» (Interactionenjoyment), 5. «Παρατήρηση κατά την αλληλεπίδραση» (Interaction of attentiveness). Σύμφωνα με τους Chen και Starosta (2000) η κλίμακα έχει ικανοποιητική εσωτερική συνοχή ($\alpha = .86$). Β. Το Ερωτηματολόγιο Διαπολιτισμικής Ικανότητας Intercultural Communicative Competence (ICC, Fantini, 2000). Το εν λόγω εργαλείο εκτιμά 4 παράγοντες, την «Επίγνωση» (Awareness), τη «Συμπεριφορά» (Attitude), τις «Δεξιότητες» (Skills), και τη «Γνώση» (Knowledge). Η κλίμακα του Fantini (2000) έχει πολύ υψηλή εσωτερική συνοχή ($\alpha = .92$).

Στατιστική ανάλυση

Πραγματοποιήθηκε ανάλυση διακύμανσης (one-way ANOVA) για να διερευνηθεί εάν το φύλο, η διαπολιτισμική εμπειρία, τα ταξίδια και η γνώση ξένων γλωσσών διαφοροποιούν τα επίπεδα της διαπολιτισμικής ευαισθητοποίησης και ικανότητας.

Αποτελέσματα

Αρχικά παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της ομάδας των εκπαιδευόμενων εκπαιδευτικών των ΤΕΦΑΑ και στη συνέχεια παρατίθενται τα ευρήματα από την ομάδα των Εργαζόμενων στο Δήμο.

Στο δείγμα των εκπαιδευόμενων εκπαιδευτικών τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η διαπολιτισμική εμπειρία διαφοροποίησε τους παράγοντες «Ετοιμότητας εμπλοκής στην αλληλεπίδραση» ($F(1, 313) = 6.353, p < .002$) «Σεβασμός στις πολιτισμικές διαφορές» ($F(1,$

313) = 8.94, $p < .001$), «Αυτοπεποίθηση κατά την αλληλεπίδραση» ($F(1, 313) = 10.04$, $p < .001$), και «Ευχαρίστηση κατά την αλληλεπίδραση» ($F(1, 313) = 10.81$, $p < .001$). Για όλες τις υπόλοιπες μεταβλητές (φύλο, ταξίδια και γνώση ξένων γλωσσών) δεν προέκυψαν στατιστικά σημαντικές διαφορές στους παράγοντες της Διαπολιτισμικής Ευαισθητοποίησης.

Για την Διαπολιτισμική Ικανότητα πραγματοποιήθηκε ανάλυση διακύμανσης (one-way ANOVA) για να εξεταστεί αν το φύλο, η διαπολιτισμική εμπειρία, τα ταξίδια και η γνώση ξένων γλωσσών διαφοροποιούν τις τιμές στους παράγοντες «Επίγνωση», «Συμπεριφορά», «Δεξιότητες» και «Γνώση». Η διαπολιτισμική εμπειρία διαφοροποίησε τους εξής παράγοντες της Διαπολιτισμικής Ικανότητας: «Επίγνωση» ($F(1, 313) = 5.925$, $p < .003$), «Συμπεριφορά» ($F(1, 313) = 5.54$, $p < .004$), και «Γνώση» ($F(1, 313) = 9.59$, $p < .002$). Ο μόνος παράγοντας που δεν διαφοροποιήθηκε με την εμπειρία ήταν οι «Δεξιότητες». Επιπρόσθετα, το φύλο διαφοροποίησε τον παράγοντα «Δεξιότητες» ($F(1, 313) = 9.31$, $p < .002$). Για τις υπόλοιπες μεταβλητές (ταξίδια και γνώση ξένων γλωσσών), δεν υπήρξαν στατιστικά σημαντικές διαφορές στους παράγοντες της Διαπολιτισμικής Ικανότητας. Επιπλέον για τις μεταβλητές (ταξίδια και γνώση ξένων γλωσσών) δεν διαπιστώθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές στους παράγοντες της Διαπολιτισμικής Ικανότητας.

Για την ομάδα εργαζομένων σε Δήμους αντιστοιχη ανάλυση διακύμανσης (one-way ANOVA) έδειξε ότι η διαπολιτισμική εμπειρία μπορεί να διαφοροποιήσει όλους τους παράγοντες της Διαπολιτισμικής Ευαισθητοποίησης: «Ετοιμότητα κατά την αλληλεπίδραση» ($F(1, 313) = 25.29$, $p < .001$), «Σεβασμός στις πολιτισμικές διαφορές» ($F(1, 313) = 26.91$, $p < .001$), «Αυτοπεποίθηση κατά την αλληλεπίδραση» ($F(1, 313) = 29.382$, $p < .001$), «Ευχαρίστηση κατά την αλληλεπίδραση» ($F(1, 313) = 28.314$, $p < .001$), και «Παρατήρηση κατά την αλληλεπίδραση» ($F(1, 313) = 11.002$, $p < .001$). Η Διαπολιτισμική Εμπειρία διαφοροποίησε επίσης όλους τους παράγοντες της Διαπολιτισμικής Ικανότητας: «Επίγνωση» ($F(1, 313) = 19.172$, $p < .001$), «Στάση ως προς τη συμπεριφορά» ($F(1, 313) = 42.082$, $p < .001$), «Δεξιότητες» ($F(1, 313) = 22.250$, $p < .001$), και «Γνώση» ($F(1, 313) = 15.899$, $p < .001$). Οι υπόλοιπες ανεξάρτητες μεταβλητές (φύλο, ταξίδια, γνώση ξένων γλωσσών) δεν διαφοροποιούσαν τις υπό εξέταση μεταβλητές.

Συζήτηση

Τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας παρέχουν σημαντικές ενδείξεις για τον ρόλο διαφόρων παραγόντων και μεταβλητών στη Διαπολιτισμική Ευαισθητοποίηση και Ικανότητα. Οι μεταβλητές του φύλου, της διαπολιτισμικής εμπειρίας, των ταξιδιών και της γνώσης ξένων γλωσσών εμφανίζουν συγκεκριμένα μοτίβα επιδράσεων που συγκλίνουν με την υπάρχουσα βιβλιογραφία.

Ως προς τη Διαπολιτισμική Εμπειρία τα αποτελέσματα δείχνουν ότι είναι ο πλέον καθοριστικός παράγοντας για τη Διαπολιτισμική Ευαισθητοποίηση και Ικανότητα. Η ανάλυση διακύμανσης έδειξε ότι οι συμμετέχοντες με διαπολιτισμική εμπειρία παρουσίασαν στατιστικά σημαντικές διαφορές σε ποικίλους παράγοντες της Διαπολιτισμικής Ευαισθητοποίησης, όπως η «Ετοιμότητα εμπλοκής στην αλληλεπίδραση» και η «Αυτοπεποίθηση κατά την αλληλεπίδραση», τόσο στους εν δυνάμει εκπαιδευτικούς όσο και στους εργαζόμενους των Δήμων. Αυτά τα ευρήματα επιβεβαιώνουν προηγούμενες μελέτες (Behrnd&Porzelt, 2012· Lyttleetal., 2011), οι οποίες υπογραμμίζουν τη σημασία της διαπολιτισμικής εμπειρίας για την ανάπτυξη αυτών των δεξιοτήτων. Ωστόσο, όπως επισημαίνεται από τονMartinsen (2011), η ποιότητα της διαπολιτισμικής αλληλεπίδρασης είναι εξίσου σημαντική με τη διάρκεια της εμπειρίας, κάτι που αντιστακώνεται στα ευρήματα της παρούσας έρευνας.

Ως προς τα Ταξίδια δεν βρέθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές στους παράγοντες της Ευαισθητοποίησης ή της Ικανότητας μεταξύ ατόμων που έχουν ταξιδέψει και αυτών που δεν έχουν. Αυτό συμφωνεί με τις έρευνες των Penbektal. (2012) και εν μέρει των Martinsen (2011), οι οποίες έδειξαν ότι ο αριθμός των ταξιδιών δεν εγγυάται από μόνος τους την αύξηση της διαπολιτισμικής ευαισθητοποίησης. Οι αλληλεπιδράσεις με τον τοπικό

πολιτισμό και η διάρκεια της παραμονής φαίνεται να διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο, καθιστώντας τα ταξίδια ένα χρήσιμο, αλλά όχι επαρκές εργαλείο για την ανάπτυξη διαπολιτισμικών δεξιοτήτων.

Η Γνώση Ξένων Γλωσσών δεν διαφοροποιεί στατιστικά σημαντικά τη Διαπολιτισμική Ευαισθητοποίηση ή την Ικανότητα στους συμμετέχοντες της παρούσας έρευνας. Αν και η βιβλιογραφία, όπως οι μελέτες των Grin και Faniko (2012) και Cubukcu (2013), υποδεικνύουν ότι η γνώση ξένων γλωσσών μπορεί να αυξήσει την πολιτισμική ενσυναίσθηση, τα ευρήματα της παρούσας έρευνας υποστηρίζουν ότι η γνώση γλωσσών δεν αρκεί από μόνη της για την ανάπτυξη της διαπολιτισμικής ικανότητας. Παρόμοιο μοτίβο ευρημάτων προκύπτει και από την έρευνα του Wattanavorakijkul (2020).

Αναφορικά με την επίδραση του Φύλου, η παρούσα μελέτη αναδεικνύει ότι οι γυναίκες παρουσιάζουν αυξημένα επίπεδα διαπολιτισμικών δεξιοτήτων σε συγκεκριμένους τομείς, όπως οι «Δεξιότητες» στη διαπολιτισμική ικανότητα. Αυτό επιβεβαιώνει προηγούμενες μελέτες των Nieto, Zoller και Booth (2010), των Tompkins et al. (2017) και Lin και Rancer (2003), οι οποίες διαπίστωσαν ότι οι γυναίκες τείνουν να είναι πιο ανοιχτές στη διαπολιτισμική επικοινωνία σε σύγκριση με τους άνδρες, οι οποίοι εμφανίζουν μεγαλύτερο φόβο και δισταγμό απέναντι σε τέτοιου είδους αλληλεπιδράσεις.

Συμπεράσματα

Η παρούσα μελέτη αναδεικνύει τη σημαντική επίδραση της διαπολιτισμικής εμπειρίας στην ανάπτυξη της Διαπολιτισμικής Ευαισθητοποίησης και Ικανότητας. Οι στατιστικές αναλύσεις έδειξαν ότι οι εκπαιδευόμενοι εκπαιδευτικοί που είχαν σημαντική εμπειρία αλληλεπίδρασης με άλλους πολιτισμούς σημείωσαν στατιστικά σημαντική βελτίωση σε παράγοντες όπως η "Ετοιμότητα εμπλοκής στην αλληλεπίδραση", ο "Σεβασμός στις πολιτισμικές διαφορές", η "Αυτοπεποίθηση κατά την αλληλεπίδραση" και η "Ευχαρίστηση κατά την αλληλεπίδραση". Αυτά τα αποτελέσματα δείχνουν ότι η ποιοτική και μακροχρόνια αλληλεπίδραση με άλλους πολιτισμούς είναι βασικός παράγοντας για την ανάπτυξη αυτών των δεξιοτήτων.

Τα ταξίδια και η γνώση ξένων γλωσσών φάνηκε να έχουν περιορισμένη επίδραση στην ανάπτυξη της Διαπολιτισμικής Ικανότητας και Ευαισθητοποίησης. Τα ταξίδια από μόνα τους δεν οδηγούν απαραίτητα σε αυξημένη ευαισθητοποίηση, γεγονός που επιβεβαιώνεται από τη βιβλιογραφία, όπου η ποιότητα της εμπειρίας και η διάρκεια παραμονής αποτελούν καθοριστικούς παράγοντες. Επίσης, ενώ η γνώση ξένων γλωσσών συνδέεται με τη διαπολιτισμική ευαισθητοποίηση, τα αποτελέσματα δείχνουν ότι δεν είναι επαρκής χωρίς την παρουσία άλλων παραγόντων, όπως η διαπολιτισμική εμπειρία και τα προσωπικά κίνητρα.

Το φύλο αναδείχθηκε ως άλλος ένας παράγοντας που επηρεάζει τη διαπολιτισμική ικανότητα. Οι γυναίκες παρουσίασαν σημαντικά υψηλότερα επίπεδα "Δεξιοτήτων" σε σχέση με τους άνδρες, ενώ οι άνδρες φάνηκαν να αντιμετωπίζουν περισσότερες δυσκολίες στη διαπολιτισμική αλληλεπίδραση. Τα αποτελέσματα αυτά ενισχύουν τις υπάρχουσες έρευνες που υποδεικνύουν τις έμφυλες διαφορές στη διαπολιτισμική συμπεριφορά και ευαισθητοποίηση.

Συνολικά, τα ευρήματα υποδεικνύουν ότι η διαπολιτισμική εμπειρία είναι ο πιο καθοριστικός παράγοντας για την ανάπτυξη της διαπολιτισμικής ευαισθητοποίησης και ικανότητας, ενώ οι παράγοντες των ταξιδιών και της γνώσης ξένων γλωσσών συναρτώνται με άλλες μεταβλητές, όπως η διάρκεια της εμπειρίας και τα προσωπικά κίνητρα.

Προοπτικές

Τα ευρήματα της παρούσας μελέτης προσφέρουν σημαντικές κατευθύνσεις για την ανάπτυξη κατάλληλων διδακτικών μεθοδολογιών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, με στόχο την προώθηση της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, ιδιαίτερα στους φοιτητές και τις φοιτήτριες των σχολών παιδαγωγικής κατεύθυνσης. Δεδομένης της σημασίας της διαπολιτισμικής εμπειρίας στη διαμόρφωση της διαπολιτισμικής ευαισθητοποίησης, είναι

απαραίτητο να ενταχθούν βιωματικές δραστηριότητες που θα ενισχύουν τη διαπολιτισμική αλληλεπίδραση, όπως η συμμετοχή σε προγράμματα ανταλλαγής φοιτητών/τριών, η εμπλοκή σε προγράμματα συνεργασίας με διαφορετικούς πολιτισμούς και η αξιοποίηση εκπαιδευτικών εργαλείων που προωθούν τις εντατικές αλληλεπιδράσεις με διαφορετικές πολιτισμικές ομάδες.

Ειδικά για τους φοιτητές των παιδαγωγικών σχολών, οι οποίοι θα διαδραματίσουν μελλοντικά ρόλο στην εκπαίδευση των νέων, η ανάπτυξη διαπολιτισμικών δεξιοτήτων είναι κρίσιμης σημασίας. Είναι σημαντικό να ενσωματωθούν στη διδακτική πράξη προσεγγίσεις που προάγουν τον κριτικό αναστοχασμό πάνω στις πολιτισμικές διαφορές, καθώς και η εκπαίδευση για την ανάπτυξη δεξιοτήτων όπως η επίλυση προβλημάτων μέσα σε πολυπολιτισμικά περιβάλλοντα. Προγράμματα όπως η "εκπαίδευση μέσω projects" και η συνεργατική μάθηση μπορούν να προσφέρουν ευκαιρίες για διαπολιτισμικές αλληλεπιδράσεις σε μικρο-επίπεδο, ακόμα και μέσα στην τάξη.

Επιπλέον, είναι απαραίτητο να εξεταστεί ο ρόλος της τεχνολογίας στη διαπολιτισμική εκπαίδευση. Η χρήση ψηφιακών πλατφορμών μπορεί να δημιουργήσει εικονικά περιβάλλοντα όπου οι φοιτητές/τριες μπορούν να αλληλοεπιδρούν με συνομηλίκους από διαφορετικούς πολιτισμούς, αναπτύσσοντας παράλληλα τις γλωσσικές τους δεξιότητες και την κατανόηση της πολυπολιτισμικής πραγματικότητας. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό για τους φοιτητές και τις φοιτήτριες που ενδέχεται να μην έχουν άμεση πρόσβαση σε φυσικές διαπολιτισμικές εμπειρίες.

Συμπερασματικά, η ένταξη αυτών των στρατηγικών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και ειδικότερα στα τμήματα παιδαγωγικής κατεύθυνσης, θα μπορούσε να συμβάλει στη δημιουργία εκπαιδευτικών που είναι καλύτερα προετοιμασμένοι να διδάξουν και να αξιολογήσουν σε πολυπολιτισμικά περιβάλλοντα, προάγοντας παράλληλα τη διαπολιτισμική κατανόηση και συνεργασία.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Behrnd, V., & Porzelt, S. (2012). Intercultural competence and training outcomes of students with experiences abroad. *International Journal of Intercultural Relations*, 36(2), 213-223. <https://doi.org/10.1016/j.ijintrel.2011.04.005>
- Cubukcu, F. (2013). A study on intercultural sensitivity of EFL teachers in Turkey. *Hacettepe University Journal of Education*, 28(3), 150-160. <https://doi.org/10.1016/j.system.2013.07.008>
- Grin, F., & Faniko, K. (2012). Foreign language skills and intercultural competences. *International Journal of Multilingualism*, 9(2), 124-139. <https://doi.org/10.1080/14790718.2011.644557>
- Lin, Y., & Rancer, A. S. (2003). Sex differences in intercultural communication apprehension, ethnocentrism, and intercultural willingness to communicate. *Journal of Intercultural Communication Research*, 32(2), 37-48. <https://doi.org/10.1080/17475759.2003.10815595>
- Lyttle, A., Barker, G., & Cornwell, T. (2011). Adept through adaptation: Third culture individuals' interpersonal sensitivity. *International Journal of Intercultural Relations*, 35(5), 686-694. <https://doi.org/10.1016/j.ijintrel.2011.02.015>
- Mahon, J., & Cushner, K. (2014). The effect of international experiences on teaching about diversity in U.S. classrooms. *Teaching and Teacher Education*, 40, 12-20. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2014.01.003>
- Martinsen, R. A. (2011). Predicting changes in cultural sensitivity among students of Spanish during short-term study abroad. *Hispania*, 94(1), 121-141. <https://doi.org/10.2307/23032009>

- Nieto, C., & Booth, M. Z. (2010). Cultural competence: Its influence on the teaching and learning of international students. *Journal of Studies in International Education*, 14(4), 406-425. <https://doi.org/10.1177/1028315309337929>
- Penbek, S., Yurdakul Şahin, D., & Cerit, A. G. (2012). Intercultural communication competence: A study about the intercultural sensitivity of university students based on their education and international experiences. *International Journal of Logistics Systems and Management*, 11(2), 232-252. <https://doi.org/10.1504/IJLSM.2012.045425>
- Tompkins, P., Galbraith, B., Hobman, E., & Kolasa, S. (2017). Gender differences in intercultural competence development: Implications for teaching and learning. *Journal of International Students*, 7(2), 429-445. <https://doi.org/10.32674/jis.v7i2.384>
- Wattanavorakijkul, S. (2020). The development of intercultural competence of Chinese students studying abroad. *Journal of International and Comparative Education*, 9(1), 11-21. <https://doi.org/10.14425/jice.2020.9.1.121>